ECLI:LV:AT:2024:1212.C33489822.21.S
Lieta Nr. C33489822, SKC-852/2024
Civillietu departaments

Latvijas Republikas Senāts
SPRIEDUMS
Rīgā 2024. gada 12. decembrī

Senāts šādā sastāvā: senators referents Aldis Laviņš, senatori Intars Bisters un Erlens Kalniņš

izskatīja rakstveida procesā /pers. C/ kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas 2024. gada 18. jūnija spriedumu /pers. D/ prasībā pret /pers. C/ par aizdevuma un lietošanas procentu piedziņu un /pers. C/ pretprasībā par aizdevuma līguma atzīšanu par simulatīvu.

Aprakstošā daļa

[1] Prasītājs/pers. D/ 2022. gada 19. jūlijā cēlis tiesā prasību pret atbildētāju /pers. C/ par aizdevuma 200 000 *euro* un lietošanas procentu 39 868,49 *euro* par laika posmu no 2017. gada 26. jūlija līdz 2022. gada 19. jūlijam piedziņu.

Prasības pieteikumā norādīts šāds pamatojums.

[1.1] Starp prasītāju kā aizdevēju un atbildētāju kā aizņēmēju 2017. gada 24. jūlijā noslēgts līgums Nr. 010717 par 200 000 *euro* aizdevumu ar naudas lietošanas procentu likmi 4 % gadā (turpmāk – Aizdevuma līgums). Aizdevuma atdošanas termiņš noteikts 2022. gada 31. jūnijs. Prasītājs 2017. gada 26. jūlijā izpildīja savu saistību, pārskaitot pielīgto aizdevuma summu uz atbildētāja bankas kontu.

Aizdevuma līgumā noteiktajā termiņā aizdevums kopā ar lietošanas procentiem netika atdots.

[1.2] Prasība pamatota ar Civillikuma 1431., 1432., 1587., 1934., 1943. un 1946. pantu.

[2] Atbildētājs/pers. C/ 2023. gada 24. februārī cēlis tiesā pretprasību pret prasītāju /pers. D/ par Aizdevuma līguma atzīšanu par simulatīvu darījumu, t. i., darījumu, aiz kura apslēpts cits, līdzēju patiesi gribēts darījums, 2017. gada 18. jūlijā noslēgtais sadarbības līgums Nr. 010717 (turpmāk – Sadarbības līgums).

Pretprasības pieteikumā norādīts šāds pamatojums.

[2.1] Starp /pers. D/, /pers. C/ un /pers. G/ 2017. gada 18. jūlijā nolūkā gūt peļņu noslēgts Sadarbības līgums ar mērķi piedalīties pasažieru pārvadājumu pakalpojumu sistēmā, ar interneta platformas *Uber* palīdzību iznomājot transportlīdzekļus trešajām personām. Sadarbības līgumā 1.2., 2.3. un 2.5. punktā noteikts, ka pakalpojumi tiks sniegti Francijā, izmantojot atbildētājam piederošo Francijā reģistrēto komercsabiedrību */Nosaukums A/*, kurai transportlīdzekļus nodos SIA /Nosaukums B/, caur kuru attiecīgos transportlīdzekļus ir pienākums iegādāties /pers. G/, izmantojot no prasītāja saņemtos naudas līdzekļus.

Atbilstoši Sadarbības līguma 2.1. un 2.4. punktam prasītāja pienākums bija iemaksāt naudas summu līdz 500 000 *euro* pa daļām atbildētāja kontā kredītiestādē, kas nepieciešama jaunu transportlīdzekļu iegādei, reģistrācijai, *GPS* izsekošanas iekārtu uzstādīšanai, OCTA un KASKO apdrošināšanai, par ko prasītājs savukārt iegūst tiesības piedalīties peļņā 50 % apmērā.

Noslēgtais Aizdevuma līgums ir simulatīvs darījums, kas saistīts ar Sadarbības līgumu. Pusēm nekad nav bijis nodoma savas attiecības balstīt uz Aizdevuma līgumu, ar kuru pamatots prasītāja prasījums. Savukārt saskaņā ar Sadarbības līguma noteikumiem prasītājam bija noteiktas ierobežotas tiesības atgūt Sadarbības līguma ietvaros ieguldītos naudas līdzekļus, tomēr prasītāja labā nebija noteiktas tiesības atgūt ieguldītos līdzekļus, piedzenot tos no atbildētāja kā Sadarbības līguma dalībnieka.

Sadarbības līguma 2.1. un 2.4. punktā noteiktais prasītāja pienākums iemaksāt naudas summu līdz 500 000 *euro* tika izpildīts ar Aizdevuma līguma noslēgšanu. Patiesā atbildētāja un prasītāja griba, slēdzot Aizdevuma līgumu, ir bijusi vērsta uz Sadarbības līguma noteikumu par naudas līdzekļu ieguldīšanu jaunu transportlīdzekļu iegādei izpildīšanu.

[2.2] Pretprasība pamatota ar Civillikuma 1. un 1439. pantu.

[3] Ar Rīgas rajona tiesas 2023. gada 7. jūnija spriedumu prasītāja prasība par aizdevuma un lietošanas procentu piedziņu noraidīta pilnībā, savukārt atbildētāja pretprasība par Aizdevuma līguma atzīšanu par simulatīvu, t. i., par tādu darījumu, aiz kura apslēpts Sadarbības līgums, apmierināta.

[4] Izskatījusi lietu sakarā ar prasītāja apelācijas sūdzību, Rīgas apgabaltiesa ar 2024. gada 18. jūnija spriedumu prasību apmierinājusi, piedzenot no atbildētāja prasītāja labā aizdevumu 200 000 *euro* un lietošanas procentus 39 868,49 *euro* par laika posmu no 2017. gada 26. jūlija līdz 2022. gada 19. jūlijam, bet pretprasību noraidījusi.

Spriedums pamatots ar šādiem motīviem.

[4.1] Lietā nav strīda par to, ka starp pusēm noslēgts Aizdevuma līgums, kuru abas puses personīgi un bez iebildumiem ir parakstījušas, proti, pretprasībā netiek apstrīdēts tas, ka strīdus Aizdevuma līgums noslēgts, līdzējiem izteicot savu gribu brīvi, bez maldības, viltus vai spaidiem un ka darījuma tekstā lietoto vārdu nozīme nav divējādi saprotama. Akta parakstīšana, vienalga, vai tas attiecas uz pašu parakstītāju, vai arī uz trešo personu, atbilstoši Civillikuma 1431. pantam uzskatāma par piekrišanu šim aktam tad, ja tā saturs parakstītājam bijis zināms un ja viņam tajā tiesiskajā darījumā, uz kuru akts attiecas, ir personīga interese un ierunas tiesība.

Līdz ar to atzīstams, ka tāda akta parakstīšanu, kurā bez ierunām fiksēti kādi juridiski nozīmīgi fakti, nav pamata aplūkot kā parastu formalitāti jeb darbību, kas nerada tiesiskas sekas, jo „ar darījuma parakstīšanu tiek nodibināta prezumpcija, ka darījuma dalībnieks no brīvas gribas ir izteicis

piekrišanu dokumentā atspoguļotajam darījuma saturam" (sk. *Senāta 2016. gada 31. oktobra sprieduma lietā Nr. SKC-53/2016, C17147209, 12.3. punktu, 2017. gada 21. aprīļa sprieduma lietā Nr. SKC-181/2017, C24150311, 9. punktu*).

[4.2] Ievērojot Civillikuma 1439. panta noteikumus, par simulatīvu kvalificējams tāds darījums, aiz kura apslēpts cits – līdzēju patiesi gribētais un likumā regulētais – līguma tips. Šis gribētais līgums paliek spēkā, ja vien tas nav noslēgts ar mērķi pievilt trešo personu vai apiet likumu. Tādējādi, lai atzītu darījumu par simulatīvu, primāri nepieciešams konstatēt kādu citu līgumu, kuru puses vēlējušās un aizslēpušas aiz faktiski noslēgtā līguma. Turklāt, kā atzīts judikatūrā, ja tādu simulatīvu darījumu, kas neskar trešo personu intereses, līdzēji noslēguši, brīvi izteicot savu gribu, tad nav iedomājama tāda situācija, kad šāds darījums varētu tikt atzīts par spēkā neesošu pēc vienas saistītās puses prasījuma (sk. *Senāta 2018. gada 19. februāra sprieduma lietā Nr. SKC-7/2018, ECLI:LV:AT:2018:0219.C15291810.1.S, 9.2.1. punktu, 2019. gada 28. jūnija sprieduma lietā Nr. SKC-186/2019, ECLI:LV:AT:2019:0628.C30452215.5.S, 6.3. punktu*).

Konkrētajā lietā pretēji atbildētāja apgalvotajam un pirmās instances tiesas atzītajam nav pamata uzskatīt, ka aiz Aizdevuma līguma būtu apslēpts Sadarbības līgums, jo, kā pareizi norādīts prasītāja apelācijas sūdzībā, Sadarbības līgums un Aizdevuma līgums ir divi spēkā esoši patstāvīgi līgumi, kas noslēgti starp atšķirīgām pusēm, ar atšķirīgiem pienākumiem un līguma priekšmetu. Aizdevuma līguma noteikumi neskar arī trešo personu intereses. Nav pamatots atbildētāja apgalvojums, ka Aizdevuma līgums esot noslēgts tikai izskata pēc tādēļ, ka banka, kurā atradās atbildētāja norēķinu konts, atteikusies apkalpot maksājumus, kas būtu pamatoti ar Sadarbības līgumu – pierādījumi šāda apgalvojuma apstiprināšanai lietā nav iesniegti.

Tāpat par Aizdevuma līguma simulatīvo raksturu neliecina apstāklis, ka saņemto aizdevumu atbildētājs aizdevis tālāk SIA /Nosaukums B/, kas savukārt to izmantojusi Sadarbības līgumā paredzēto transportlīdzekļu iegādei un to nodošanai Francijā reģistrētajai kapitālsabiedrībai */Nosaukums A/*, ko apstiprina lietā iesniegtie atbildētāja ar SIA /Nosaukums B/ noslēgtie aizdevuma līgumi, atbildētāja un SIA /Nosaukums B/ konta pārskati, SIA /nosaukums B/ noslēgtais transportlīdzekļu pirkuma līguma priekšlīgums, rēķini par transportlīdzekļu iegādi un transportēšanu, kā arī pirmās instances tiesā sniegtās liecinieka /pers. G/ liecības. Sadarbības līguma noslēgšana un tā izpilde ar mērķi kopīgi sadarboties pasažieru pārvadājumu pakalpojumu sniegšanā pati par sevi neizslēdz faktu, ka starp pusēm ir noslēgts arī Aizdevuma līgums.

[4.3] Sadarbības līgumā puses nav vienojušās par konkrētu prasītāja ieguldījuma formu kopīgajā komercdarbībā, piemēram, ieguldījumu attiecīgās kapitālsabiedrības kapitāldaļās vai akcijās, kas dotu prasītājam tiesības saņemt šīs sabiedrības peļņas daļu. Tāpēc, ievērojot to, ka ieguldījums ar mērķi gūt peļņu var izpausties arī kā aizdevums, piemēram, obligāciju iegāde, subordinētais aizdevums u. tml., un civiltiesībās pastāvošo pušu privātautonomijas principu, puses bija tiesīgas arī šajā gadījumā vienoties par savstarpēju aizdevuma līgumu slēgšanu, lai saņemtos līdzekļus ieguldītu kopīgajā komercdarbībā, ko citstarp apstiprina ne tikai pušu vairākkārt slēgtie citi savstarpējie aizdevuma līgumi un to daļēja vai pat pilnīga izpilde no atbildētāja puses (sk. *lietas 2. sējuma 159.–185. lapu, 3. sējuma 5., 54.–99. lapu*), bet arī atbildētāja un SIA /Nosaukums B/ starpā slēgtie aizdevuma līgumi, kuru īstumu atbildētājs nav apstrīdējis un kuru izpildi atbildētājs savukārt pieprasa no SIA /Nosaukums B/ (sk. *lietas 1. sējuma 157.–165. lapu, 2. sējuma 20.–27. lapu*).

To, ka arī konkrētajā gadījumā pusēm ir bijusi griba nodibināt tieši aizdevuma tiesiskās attiecības, apstiprina gan abu pušu bez iebildumiem parakstītā Aizdevuma līguma saturs, gan tā izpilde no prasītāja puses, 2017. gada 26. jūlijā izsniedzot atbildētājam nolīgto aizdevuma summu.

Tādējādi nav konstatējams pamats atzīt Aizdevuma līgumu par spēkā neesošu kā simulatīvu darījumu jeb tādu izskata pēc noslēgtu darījumu, aiz kura apslēpts cits līdzēju patiesi gribēts darījums.

[5] Par Rīgas apgabaltiesas 2024. gada 18. jūnija spriedumu atbildētājs iesniedzis kasācijas sūdzību, kurā, atsaucoties uz materiālo tiesību normu nepareizu piemērošanu, lūdz spriedumu atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai.

Kasācijas sūdzībā norādīti šādi argumenti.

[5.1] Iztulkojot Civillikuma 1439. pantu, apelācijas instances tiesa nav ņēmusi vērā, ka „nopietni gribēts, bet apslēpts aiz kāda cita darījuma" ir priekšnoteikumu kopums, kuram obligāti jāattiecas uz veselu darījumu „kā tādu" kopumā, jo konkrētajā gadījumā tikai „nopietni gribētā" samaksas no prasītāja puses veikšana Sadarbības līguma ietvaros ir „apslēpta" aiz it kā Aizdevuma līguma. Taču, konstatējot, ka it kā „aizdotā" nauda faktiski ir prasītāja maksājums, kas viņam veicams saskaņā ar Sadarbības līgumu, apelācijas instances tiesai bija jāatzīst par simulatīvu darījumu viss Aizdevuma līgums kopumā.

Aizdevuma līguma simulatīvais raksturs izriet no tā, ka 1) it kā aizdotos 200 000 *euro* prasītājs 2017. gada 26. jūlijā ieskaitīja atbildētāja kontā, un šāda rīcība pilnībā atbilst Sadarbības līguma 2.1. un 2.4. punktam, kas uzliek prasītājam pienākumu veikt ieguldījumu, pārskaitot naudas līdzekļus uz atbildētāja kontu kredītiestādē, turklāt 2) savu Sadarbības līguma saistību ietvaros prasītājs nekad nav pārskaitījis atbildētājam nekādus citas naudas līdzekļus kā tikai tos, kas noformēti aizdevuma veidā.

[5.2] Civillikuma 1439. panta esība norāda, ka simulatīvu līgumu slēgšana kā tāda ir tiesiska. Konkrētajā gadījumā simulatīvi ticis noslēgts Aizdevuma līgums, jo tā parakstīšanas mērķis ir bijis nevis reāli nodot un saņemt aizdevumu, bet gan nodrošināt Sadarbības līguma izpildi daļā par prasītāja naudas līdzekļu ieguldījumu kopīgajā projektā. No prasītāja saņemtie naudas līdzekļi tika novirzīti kopīgā projekta izpildei atbilstoši Sadarbības līguma noteikumiem.

Apelācijas instances tiesas spriedumā ietvertā norāde, ka Civillikuma 1432. panta izpratnē „tas, kurš izteic savu piekrišanu, ir pieņēmis darbību ar visām tās tiesiskām sekām un nevar vairs vēlāk savu piekrišanu ierobežot", ir attiecināma uz prasītāju, kurš savu piekrišanu Aizdevuma līgumam kā simulatīvam darījumam atsauca un simulatīvā darījuma tiesiskās sekas – neiespējamību atgūt paša veiktos ieguldījumus sakarā ar to, ka tie bija veikti Sadarbības līguma izpildei, nevis „patiesi negribētā" Aizdevuma līguma izpildei –, vairs nevēlējās pieņemt.

[5.3] Pretēji apelācijas instances tiesas spriedumā norādītajam lietā nav celta prasība par Aizdevuma līguma atzīšanu par spēkā neesošu, līdz ar to ir nepamatota atsauce uz judikatūras atziņu, ka gadījumā, „ja tādu simulatīvu darījumu, kas neskar trešo personu intereses, līdzēji noslēguši, brīvi izteicot savu gribu, tad nav iedomājama tāda situācija, kad šāds darījums varētu tikt atzīts par spēkā neesošu pēc vienas saistītās puses prasījuma".

[5.4] Ievērojot, ka Aizdevuma līgums ir simulatīvs, apelācijas instances tiesa nepamatoti attiecinājusi uz pušu tiesiskajām attiecībām Civillikuma 1946. pantu, kā arī Civillikuma 1753. un 1756. panta regulējumu.

[6] Paskaidrojumos sakarā ar kasācijas sūdzību prasītājs norādījis argumentus, kuru dēļ uzskata kasācijas sūdzību par nepamatotu, bet apelācijas instances tiesas spriedumu – par tiesisku un pamatotu.

Motīvu daļa

[7] Pārbaudījis spriedumu attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, Senāts atzīst, ka Rīgas apgabaltiesas 2024. gada 18. jūnija spriedums ir atceļams.

[8] Atbilstoši Civillikuma 1439. pantam par simulatīvu kvalificējams tāds darījums, aiz kura apslēpts cits – līdzēju patiesi gribētais darījums. Šis

patiesi gribētais darījums ir spēkā, ja vien tas nav noslēgts ar mērķi pievilt trešo personu vai apiet likumu, bet izskata pēc noslēgtais darījums paliek spēkā tikai tiktāl, ciktāl tas izrādās par vajadzīgu patiesi gribētā darījuma uzturēšanai spēkā.

[8.1] Civillikuma 1402. pants noteic, ka saistību tiesības rodas no tiesiska darījuma, neatļautas darbības vai pēc likuma. Savukārt atbilstoši Civillikuma 1404. pantam katrā tiesiskā darījumā jāņem vērā dalībnieki, priekšmets, gribas izteikums, sastāvdaļas un forma. Saskaņā ar Civillikuma 1427. pantu divpusējā darījumā, t. i., līgumā, vajadzīgs visu tā dalībnieku saskanīgs gribas izteikums. Simulatīva darījuma noslēgšanas gadījumā pastāv divi atšķirīgi gribas izteikumi.

[8.1.1] Prasītājs cēlis piespriešanas prasību, kas pamatota ar Aizdevuma līgumu, prasot piedzīt no atbildētāja neatmaksāto aizdevuma summu un lietošanas procentus. No atbildētāja celtās pretprasības izriet, ka prasītājam naudas summu, ko viņš ir nodevis atbildētājam, bija pienākums nodot uz Sadarbības līguma pamata kā ieguldījumu Sadarbības līgumā noteikto mērķu sasniegšanai. Līdz ar to, atbildētāja ieskatā, viņa tiesības saņemt 200 000 *euro* izrietēja no patiesi gribētā darījuma, kas aizslēpts aiz Aizdevuma līguma un noslēgts, lai izpildītu Sadarbības līgumā noteikto prasītāja pienākumu veikt ieguldījumu.

[8.1.2] Celtās prasības pamatošanai iesniegts Aizdevuma līguma akts, ko parakstījušas divas fiziskas personas – prasītājs kā aizdevējs un atbildētājs kā aizņēmējs.

Apelācijas instances tiesa, balstoties uz Civillikuma 1431. un 1432. pantu, kā arī attiecīgo Senāta judikatūru (sk. *šā sprieduma 4.1. punktu un tajā norādīto Senāta judikatūru*), secinājusi, ka darījuma akta parakstīšana izslēdz darījuma dalībnieka tiesības prasīt atzīt viņa paša parakstīto darījumu par simulatīvu.

Senāts atzinis, ka aiz simulatīva darījuma apslēpto darījumu iespējams konstatēt tikai un vienīgi prasības kārtībā (sk. *Senāta 2020. gada 30. septembra sprieduma lietā Nr. SKC-364/2020, ECLI:LV:AT:2020:0930.C30596917.9.S, 8.3. un 8.4. punktu*). Turklāt prasību vai pretprasību par darījuma atzīšanu par simulatīvu pretēji apelācijas instances tiesas viedoklim ir tiesīgs celt arī šī darījuma dalībnieks (sal. *Senāta 2020. gada 12. novembra sprieduma lietā Nr. SKC-255/2020, ECLI:LV:AT:2020:1112.C30416016.9.S, 9.2. punktu*).

Tomēr no minētajām Civillikuma normām pretēji apelācijas instances tiesas viedoklim neizriet, ka darījumu parakstījusī persona nevar izteikt iebildumus vai celt prasību, ar kuru piesaka strīdu saistībā ar parakstītā darījuma spēku vai tajā ietvertā gribas izteikuma patiesumu un patiesi gribētā darījuma tiesiskajām sekām.

Līdz ar to apelācijas instances tiesas secinājums, ka darījuma akta parakstīšana izslēdz darījuma dalībnieka tiesības prasīt atzīt viņa paša parakstīto darījumu par simulatīvu, nav pamatots.

[8.2] Senāts, skaidrojot Civillikuma 1439. pantā ietvertās tiesību normas saturu, ir atzinis, ka simulatīva darījuma gadījumā faktiski pastāv divi atšķirīgi gribas izteikumi: viens nopietni gribēts darījums ir apslēpts aiz cita, simulatīva, darījuma. Šādā gadījumā abas puses darījuma parakstīšanas brīdī apzinās noslēgtā darījuma simulatīvo dabu, taču katrai vai vienai no tām zināmu apstākļu dēļ ir izdevīgi, ka patiesais darījums tiek apslēpts. Proti, pēc abpusējas vienošanās un atbilstoši savām interesēm puses piekrīt aiz formāli parakstīta darījuma aizslēpt citu – patiesi izpildāmo darījumu, uz kuru arī bijis vērsts pušu nolūks saistīties. Līdz ar to Civillikuma 1587. pantā ietvertais princips, ka līgumi ir jāpilda, ir piemērojams attiecībā uz nopietni gribēto darījumu, kas bijis apslēpts aiz simulatīvā darījuma. Tieši tādam gadījumam, kad līdzēji vienojušies par patiesi gribētā darījuma apslēpšanu aiz cita, Civillikumā ir ieviesta 1439. panta norma, kurai atbilstoši, darījuma izpildes gaitā rodoties strīdam, tā līdzēja, kurš cēlis prasību, pienākums ir pierādīt šādas apslēptas vienošanās esību un patieso darījuma slēgšanas nolūku (sk. *Senāta 2020. gada 12. novembra sprieduma lietā Nr. SKC-255/2020, ECLI:LV:AT:2020:1112.C30416016.9.S, 7. punktu*).

Tāpēc gadījumā, ja patiesi gribētais līgums ir apslēpts ar izskata pēc (simulatīvi) noslēgtu līgumu, tad faktiski ir runa par diviem savstarpēji saskanīgu gribas izteikumu pāriem, kuri savā starpā atšķiras.

[9] Tā kā konkrētajā gadījumā pienākums pierādīt, ka noslēgtais Aizdevuma līgums ir simulatīvs, saskaņā ar Civillikuma 1439. pantu un Civilprocesa likuma 93. panta pirmo daļu ir atbildētājam, celtās pretprasības pierādīšanai atbildētājs ir iesniedzis pušu un /pers. G/ starpā noslēgto Sadarbības līgumu.

Vienlaikus jāņem vērā, ka faktu, ka noslēgtais darījums ir simulatīvs, bieži vien ir neiespējami pierādīt ar tiešajiem pierādījumiem. Līdz ar to izšķiroša nozīme var būt arī netiešo pierādījumu kopumam, kuri kopsakarā un bez iekšējām pretrunām var norādīt uz līdzēju nolūku aizslēpt patiesi gribēto darījumu aiz cita, izskata pēc noslēgta darījuma (sk. *Senāta 2017. gada 29. novembra sprieduma lietā Nr. SKC-266/2017, ECLI:LV:AT:2017:1129.C04277105.1.S, 19. punktu*), kā arī noslēgto darījumu ekonomiskajam mērķim, kas izvērtējams, tiesai izskatot lietu pēc būtības.

[9.1] Kā to konstatējusi apelācijas instances tiesa, ar Sadarbības līguma 1.1. punktu puses un /pers. G/ 2017. gada 18. jūlijā nolūkā gūt peļņu noslēguši Sadarbības līgumu ar mērķi piedalīties pasažieru pārvadājumu pakalpojumu sistēmā, ar interneta platformas *Uber* palīdzību iznomājot transportlīdzekļus trešajām personām. Savukārt no Sadarbības līguma 2.1.–2.3. punktā ietvertajiem noteikumiem izriet, ka prasītāja veicamais ieguldījums sadarbības uzsākšanai ir noteikts naudā (līdz 500 000 *euro*), savukārt atbildētāja un /pers. G/ – darbā, nosakot prasītāja tiesības uz peļņu 50 % apmērā, atbildētāja – 40 % apmērā, un /pers. G/ – 10 % apmērā, vienlaikus nosakot, ka tiesības uz peļņu ir pakārtotas veiktajam ieguldījumam – attiecīgi naudā vai darbā.

Apelācijas instances tiesai, izskatot pretprasību par Aizdevuma līguma atzīšanu par simulatīvu, t. i., darījumu, aiz kura apslēpts cits, līdzēju patiesi gribētais Sadarbības līgums, saskaņā ar principu *jura novit curia* bija pienākums sniegt Sadarbības līguma juridisko kvalifikāciju. Lai arī tiesa ir konstatējusi Sadarbības līguma būtiskās sastāvdaļas un no tā izrietošos pušu un /pers. G/ pamatpienākumus jeb tādus apstākļus, uz kuru pamata ir iespējams veikt noslēgtā līguma juridisko kvalifikāciju, tomēr tā nav pievērsusies līguma juridiskās kvalifikācijas jautājumam. Līdz ar to, ievērojot tiesas konstatētos lietas apstākļus, par kuriem nav strīda, Senāts uzskata par iespējamu sniegt Sadarbības līguma juridisko kvalifikāciju.

[9.2] Atbilstoši Civillikuma 2241. pantam sabiedrība ir divu vai vairāk personu apvienošanās uz sabiedrības līguma pamata kopīga mērķa sasniegšanai ar kopīgiem spēkiem vai līdzekļiem. Saskaņā ar Civillikuma 2243. panta pirmo daļu katram biedram sabiedrībā jāpiedalās ar ieguldījumu. Ieguldīt var naudu, lietas, prasījumus un darbu. Savukārt atbilstoši Civillikuma 2243. panta otrajai daļai persona, kura pēc vienošanās var piedalīties peļņā bez jebkāda ieguldījuma no savas puses, nav uzskatāma par biedru. Ja līgumā nav noteikts citādi, no biedra nevar prasīt, lai viņš paaugstina nolīgto ieguldījumu vai arī lai to papildina, ja tas zaudējumu dēļ būtu samazinājies.

Senāts pievienojas juridiskajā literatūrā atzītajam, ka sabiedrības līgums ir vērsts uz tā dalībnieku kopīgu darbību jeb koordināciju. Par sabiedrības līguma, kas ir konsensuāllīgums, būtiskajām sastāvdaļām uzskatāmi līguma priekšmets, kas ir darbība, kura vērsta uz kopējā mērķa sasniegšanu, dalībnieku ieguldījums un peļņas sadales kārtība. Par ieguldījumu var būt gan ķermeniskas, gan bezķermeniskas lietas, kā arī dalībnieka darbs (sk. *Torgāns K. 2241. panta komentārs. Grām.: Latvijas Republikas Civillikuma komentāri. Saistību tiesības (1401.–2400. p.). Autoru kolektīvs prof. K. Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcijā. Rīga: Mans Īpašums, 2000, 545. lpp.*).

Prasītāja, atbildētāja un /pers. G/ noslēgtais Sadarbības līgums atbilst visām sabiedrības līguma pazīmēm: puses un /pers. G/ ir vienojušies par līguma priekšmetu, proti, sadarbību ar mērķi piedalīties pasažieru pārvadājumu pakalpojumu sistēmā, ar interneta platformas *Uber* palīdzību iznomājot

transportlīdzekļus trešajām personām, dalībnieku ieguldījumu apmēru un veidu, kā arī peļņas sadales kārtību. Līdz ar to pušu un /pers. G/ noslēgtais Sadarbības līgums atbilst Civillikumā regulētajam sabiedrības līgumam un tam ir piemērojami likuma noteikumi par sabiedrības līgumu.

[9.3] Lietā nav strīda par Sadarbības līguma spēkā esību. Lietā prasītāja pārstāvis ir paskaidrojis, ka prasītājs nav veicis ieguldījumu 500 000 *euro* apmērā, tā vietā noslēgto aizdevuma darījumu, tostarp Aizdevuma līguma, ietvaros prasītājs ir pārskaitījis uz atbildētāja bankas kontu naudas summu, vienlaikus norādot, ka aizdevuma darījumi ir ietvars, kādā tiek ieguldīti līdzekļi uz Sadarbības līguma pamata, savukārt naudas līdzekļi tieši uz Sadarbības līguma pamata netika pārskaitīti [kl. *2024. gada 17. aprīļa tiesas sēdes audioprotokola 58:20-01:15:30 un turpm.*].

Apelācijas instances tiesa atzinusi, ka ieguldījums ar mērķi gūt peļņu var izpausties arī kā aizdevums, piemēram, obligāciju iegāde, subordinētais aizdevums u. tml. Šādu secinājumu apelācijas instances tiesa izdarījusi pretēji Civilprocesa likuma 193. panta piektajai daļai , neatklājot sabiedrības līgumu regulējošās tiesību normas, ar kuru sastāva pazīmēm varētu saistīt lietā nodibinātos, nevis hipotētiski iespējamos faktiskos apstākļus.

Lietā nav strīda, ka prasītājam uz Sadarbības līguma pamata ir tiesības uz peļņu. Šajā ziņā ir nepieciešams atgādināt, ka sabiedrības līgumam piemīt atsevišķas riska darījuma pazīmes. Proti, lai gan dalība sabiedrības peļņā ir atkarīga no ieguldījuma veikšanas, ieguldījums pats par sevi peļņu negarantē, un gadījumā, ja sabiedrība cieš zaudējumus, tas nevar būt patstāvīgs pamats dalībnieka (sabiedrības biedra) tiesībām ieguldījumu atprasīt. Gluži otrādi – Civillikuma 2247. panta pirmā daļas regulējums paredz, ka biedri piedalās arī zaudējumos (izņemot panta otrajā daļā paredzēto gadījumu). Tādējādi secināms, ka, ieguldot naudu vai darbu kopīgā mērķa sasniegšanai, piemēram, peļņas gūšanai, sabiedrības biedrs neiegūst prasījuma tiesību pret citu biedru par ieguldījuma atlīdzināšanu gadījumā, ja pretēji iecerētajam peļņa netiek gūta un minētais cits biedrs tajā nav vainojams.

[9.4] Kā pamatoti konstatējusi apelācijas instances tiesa, aizdevuma līgums ir reāllīgums. Tas nozīmē, ka atbilstoši Civillikuma 1934. pantam tiesiskās attiecības no aizdevuma līguma nodibinās ar naudas vai kādas citas atvietojamas lietas došanu.

Latvijas civiltiesību sistēmā pastāv darījumu iedalījums apņemšanās un rīcības darījumos. Ar apņemšanās darījumu viena persona apņemas izpildīt par labu otrajai personai noteiktu darbību vai atturēties no tās. Ar šādu darījumu tiek nodibināta saistībtiesiska attiecība. Savukārt rīcības darījums ir tāds tiesisks darījums, ar ko pastāvošā subjektīvā tiesība tiek nodota, apgrūtināta, pārgrozīta vai atcelta (sk. *Balodis K. Ievads civiltiesībās. Rīga: Zvaigzne ABC, 2007, 173. lpp.*). No minētā izriet, ka visi konsensuāllīgumi, tostarp sabiedrības līgums, ir uzskatāmi par apņemšanās darījumiem.

Kā norādīts iepriekš, aizdevuma tiesiskās attiecības (atdošanas saistība) tiek nodibinātas ar aizdevuma došanu. Tādējādi pati par sevi aizdevuma došana (un pieņemšana) ir uzskatāma par rīcības darījumu, ar kuru aizdevuma līguma objekts tiek nodots aizņēmēja īpašumā (piederībā). Arī sabiedrības līguma izpildīšana, t. i., naudas ieguldījuma veikšana uz sabiedrības līguma pamata, ir uzskatāma par rīcības darījumu. No minētā izriet, ka Civillikuma 1439. panta izpratnē aiz Aizdevuma līguma varētu tikt apslēpts nevis pats Sadarbības līgums, bet gan tajā paredzētā pienākuma izpildījums.

Tādējādi apelācijas instances tiesa, nesniedzot Sadarbības līguma juridisko kvalifikāciju, tostarp atbilstoši Civillikuma 1504.-1509. pantam neiztulkojot pušu noslēgtos darījumus, nav izvērtējusi, vai aiz Aizdevuma līguma noslēgšanas (aizdevuma došanas) nav apslēpts patiesi gribētā Sadarbības līguma izpildījums. Minētais ir pamats secinājumam, ka apelācijas instances tiesa Civillikuma 1439. pantu iztulkojusi nepareizi.

[10] Senāta ieskatā, konstatētie trūkumi materiālo tiesību normu piemērošanā vērtējami kā tādi, kas varēja novest pie lietas nepareizas izspriešanas, kas savukārt ir pamats apelācijas instances tiesas sprieduma atcelšanai.

Senāts vērš apelācijas instances tiesas uzmanību, ka, izskatot lietu atkārtoti, tai līdztekus iepriekš minētajam, lai konstatētu, vai noslēgtais Aizdevuma līgums ir vai nav atzīstams par simulatīvu, ir nepieciešams sniegt noslēgto darījumu izvērtējumu atbilstoši to noslēgšanas ekonomiskajam mērķim. Proti, tas vien, ka atbildētāja un SIA /Nosaukums B/ starpā arī ir noslēgti vairāki aizdevuma līgumi, kuru īstumu atbildētājs nav apstrīdējis un kuru izpildi atbildētājs savukārt pieprasa no SIA /Nosaukums B/, nedz apstiprina, nedz arī noliedz Aizdevuma līguma simulatīvo raksturu, kas savukārt ir noskaidrojams, izvērtējot gan prasītāja un atbildētāja savstarpējās tiesiskās attiecības, gan viņu tiesiskās attiecības ar trešajām personām – /pers. G/, SIA /Nosaukums B/ un Francijā reģistrēto kapitālsabiedrību */Nosaukums A/*.

[11] Atbilstoši Civilprocesa likuma 458. panta otrajai daļai, atceļot pārsūdzēto spriedumu, kasācijas sūdzības iesniedzējam /pers. C/ atmaksājama drošības nauda 300 *euro*.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474. panta 2. punktu, Senāts

nosprieda

atcelt Rīgas apgabaltiesas 2024. gada 18. jūnija spriedumu un nodot lietu jaunai izskatīšanai Rīgas apgabaltiesā;
atmaksāt /pers. C/ drošības naudu 300 *euro* (trīs simti *euro*).

Spriedums nav pārsūdzams.

Senators A. Laviņš Senators I. Bisters Senators E. Kalniņš